TÜRK
NÜMİSMATİK
DERNEĞİ

THE TURKISH
NUMISMATIC
SOCIETY

Türkiye Diyanet Vakfı
Kütüphanesi
İslâm Araştırmaları Merkezi



M. ISKENDER TARGAÇ
E. Dz. Kur. Kd. Alb.
Nümismat - Araştırmacı Yazar
ARMAĞANIDIR

Bülten No. 41

TÜRK NÜMİSMATİK DERNEĞİ'NİN 40. YILI
İZMİR NÜMİSMATİK DERNEĞİ'NİN 10. YILI
ANISINA

İSSN 1302-3004

İstanbul, 2009

KARAMANOĞULLARI SON DÖNEM BEYLERİ İSHAK BEY ve PİR MEHMED BEYLERİN İKTİDAR MÜCADELESİNDE KONYA'DA BASTIRDIKLARI NADİR GÜMÜŞ PARALAR HAKKINDA BİR İNCELEME

Üstün EREK *

Karamanoğulları tarihinin son dönemine baktığımızda Karamanoğlu İbrahim Bey'in Osmanlı Sultanı II. Murad ile başlayan, daha sonra da II. Mehmed ile devam eden var olma mücadelesini büyük bir hırsla sürdürdüğünü görmekteyiz. Oysaki Karamanoğlu İbrahim Bey, Sultan Çelebi Mehmed'in damadıdır [47].

İbrahim Bey'in en büyüğü Mehmed, sonra İshak, daha sonra da yaş sırasıyla Pir Ahmed, Kasım, Karaman, Alâeddin, Süleyman ve Nûre Sofi adlarında sekiz oğlu vardı. Şikâri'ye göre bunlardan Pir Ahmed, Kasım ve Alâeddin Beyler, Sultan Çelebi Mehmed'in kızı Sultan Hatun'dan idi. Büyük oğlu Mehmed Bey babasının sağlığında ölmüş olduğundan İbrahim Bey "Osmanlı kanından olmayan" oğlu İshak'ı seviyordu. Bu nedenle de onu halefi seçti ve İçel'e vali tayin etti. İshak Bey, babasının sağlığında idareyi bizzat ele almış ise de bu durumu kıskanan kardeşleri muhalefet etmek için fırsat bekliyorlardı. Babalarının hastalığının ağırlaşması üzerine Pir Ahmed Bey Konya'yı ele geçirip hükümdarlığını ilan etti. İbrahim Bey ile oğlu İshak Bey, Konya civarındaki Sille dağı üzerindeki küçük Gevele kalesine kaçtılar. İbrahin Bey burada 868 H (1463 M) senesinde vefat etti. Cenazesi Larende'ye nakledilerek orada yaptırmış olduğu imaretin medresesine bitişik olan türbesine defnedildi [48].

Pir Ahmed Bey Konya havalisinde idareyi ele alınca, İshak Bey İçel taraflarına çekilmişti. Önce Memluk Sultanı'nın himayesini istemiş; hiçbir askeri yardım görmemesi üzerine de, o tarihlerde merkezi Diyarbakır olan Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan'ın yanına giderek yardım istemiştir. Aldığı bu yardım sayesinde İshak Bey, beyliği tekrar ele geçirmiştir. Pir Ahmed Bey ise memleketini terk ederek dayısının oğlu olan Osmanlı hükümdarı Fatih Sultan Mehmed'e iltica edip Karaman ilinden bazı yerleri terk etmek şartıyla himayesini istemiştir. Osmanlı hükümdarının Pir Ahmed'e yardım edeceğinin haberini alan İshak Bey, kardeşlerine verilmemek şartıyla Akşehir ve Beyşehir havalisini Osmanlı'ya terk edeceğini bildirerek ulemadan Sarı Yakup oğlu Ahmed Çelebi'yi elçi gönderdiyse de Fatih Sultan Mehmed, "Oralar zaten bizim Hamidoğlu'ndan satın aldığımız yerlerdir, bu teklif ölüyü azad etmektir, Çarşamba suyunu hudut olarak kabul ederse anlaşırız" cevabını yolladı. Gönderilen Osmanlı elçisine İshak Bey olumlu bir cevap vermedi. Bunun üzerine Osmanlı hükümeti Pir Ahmed Bey'e yardıma karar verdi. Pir Ahmed Bey, Antalya sancak beyi Köse Hamza Bey kuvvetleriyle Karaman'a girdi. Ermenak

---

* İslami Sikke Koleksiyoncusu, Araştırmacı.

47 Ord. Prof. Dr. İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi. Ankara, 1998. C. II, s. 88.

48 Ord. Prof. Dr. İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri. Ankara, 1988. s. 30.

veya Dağpazarı muharebesinde mağlup olan İshak Bey yine Silifke'ye çekildi; ailesi ve oğlunu orada bırakarak kendisine yardım temin etmek üzere Diyarbakır'a Uzun Hasan'ın yanına gitti. Silifke kalesinden başka diğer topraklara sahip olan Pir Ahmed Bey, kendisine yapılan yardıma karşılık Akşehir, Beyşehir, Sıklanhisarı ve Ilgın taraflarını Osmanlılara bıraktı. Bundan sonra bir müddet Osmanlı hâkimiyeti altında kaldı. 869 H sonları, 870 H başları (1464-1465 M) [49] Pir Ahmed Bey bu defa da kardeşi Kasım Bey ile uğraştı. Osmanlının yardımıyla Ermenak muharebesinde kardeşine galebe çaldı. Bu işler bitip vaziyetini düzeltince, üç dört yıl önce Osmanlıya terk ettiği yerleri geri almak isteyerek Osmanlı ile bozuştu. Osmanlıyla yalnız baş edemeyeceğini anlaması üzerine de tekrar Uzun Hasan Bey'den yardım istedi. Pir Ahmed Bey'in 871 H (1466 M)'de ilk muhalefeti üzerine bizzat padişahın kumandasındaki ordu Karaman iline girdi. Pir Ahmed Bey Larende şehrine kaçtı. Gevele kalesiyle devlet merkezi olan Konya alındı. Vezir-i azam Mahmud Paşa Larende'ye Pir Ahmed Bey'in üzerine gönderildi. Pir Ahmed Bey'in ordusu bozuldu, kendisi Tarsus'a kaçtı. Karaman Beyliği'ne Fatih Sultan Mehmed'in oğlu şehzade Mustafa tayin edildi ve Konya'ya girdi.

Pir Ahmed Bey mücadeleyi bırakmadı ve kardeşi Kasım Bey ile barışarak müştereken beyliği yönettiler. Pir Ahmed yine yardım istemek üzere Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan'ın yanına gitti. Kardeşi Kasım da dağlık yerlere çekilerek kardeşinin getireceği kuvvetleri bekledi. 874-875 H (1469-1470 M)'de Karaman'a gönderilen Gedik Ahmed Paşa Alaiye (Alanya) üzerine yürüdü. Memluk sultanının himayesi altında Karamanoğulları hanedanına mensup bir ailenin hükmettiği Alaiye, Gedik Ahmed paşa tarafından zaptedildi. Gedik Ahmed paşa daha sonra İçel taraflarına giderek Silifke'yi de aldı [50].

Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan Bey, Pir Ahmed Bey ve kardeşi Kasım Bey'e oğlu Zeynel Bey kumandasında otuz bin kişilik bir kuvvet verip göndermesi üzerine Gedik Ahmed Paşa İçel taraflarından ayrılarak Konya'ya çekildi. Uzun Hasan Bey'in ordusunda kardeşini oğlu Yusufça Mirza Bey de vardı. Bunlar Tokat'a baskın yapıp savunmasız şehri yağmalayıp yıktılar. 876 H (1472 M)'de Kayseri, Karaman ve Hamid taraflarını ele geçirdiler. Konya'da bulunan şehzade Mustafa, Afyonkarahisar'a çekildi. Yusufça Mirza, Pir Ahmed ve Kasım Beyler de beraberce Karaman ilini (Larende) aldıktan sonra Konya'yı elde etmek istemişlerse de Konya halkı Osmanlılara sadık kalarak dayanmışlardır. Kenti alamayınca Akşehir'e gelmişler, Bolvadin'den geçerek Beyşehir tarafında şehzade Mustafa kuvvetleriyle karşılaşmışlardır. Akkoyunlu kuvvetleri fena halde bozulmuş, Yusufça Mirza yakalanmış, Pir Ahmed Bey ise Uzun Hasan'ın yanına kaçmış ve Kasım Bey de Silifke'ye çekilmiştir. Akkoyunlu hükümdarının Karamanoğullarına yardımı, Fatih Sultan Mehmed ile Hasan Bey'in çarpışmasına sebep olmuştur. 878 H (1473 M)'deki Otlukbeli muharebesinde Hasan Bey yenilmiş ve Karamanoğullarının ümitleri de yıkılmıştı. Pir Ahmed Bey, önce Silifke'ye oradan Ermenak'a, oradan da Yellitepe'ye giderek karagah kurmuştur. Gedik Ahmed Paşa Yellitepe'ye baskın yapması üzerine, Pir Ahmed Bey saklanarak önce Tarsus'a oradan da Uzun Hasan Bey'in yanına gitti. Kendisine dirlik olarak Bayburt verildi. Orada hastalanarak H.879 (M. 1474)'da vefat etti. İshak Bey ise Pir Ahmed Bey'e yenilerek Uzun Hasan Bey'in yanına

---

49 Ord. Prof. Dr. İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi. Ankara, 1998. C. II, s. 88-89.

50 Ord. Prof. Dr. İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri. Ankara, 1988. s. 32-33.

gitmişti. Bir ara Silifke'de görüldü ise de sefalet içinde H.892 (M. 1487)'de vefat etmiştir [51].

Karaman Beyleri İshak ve Pir Ahmed Beylerin Konya'da bastırdıkları akçeler hakkında biraz bilgi vermeye çalışalım. İbrahim Bey 841 H yılında Osmanlı akçeleri tarzında sikke bastırmaya başlamıştır.[52] Bilindiği üzere Fatih Sultan Mehmed'in Kanunnamesi uyarınca her on yılda bir kalıp değişikliği yapılmaktaydı. İbrahim Bey'in Fatih akçeleri tarzındaki sikkeleri 858 H yılına kadar basılmaya devam etmiş. Bu tarihten vefat ettiği 868 H senesine kadar basılmış herhangi bir sikkesi de bilinmemektedir [53]. 858 H yılına tarihlenen sikkelerin farklı birçok kalıptan çıktığı görülmektedir. Cüneyt Ölçer, kitabında Krmn 107-116 arasında yer alan ve farklı kalıplardan çıkan örneklerin tümünü 858 H yılına tarihlemiştir. Bu sikkeler darp yeri yazan bölümlerdeki nokta sayılarına göre sınıflandırılmış ve bu sayıların yılları ifade ettiği düşünülerek yerleştirilmiştir denilmekte, bu sıralama ile sikke üzerinde yazılı olan tarihte bir değişiklik yapılmadan sikke basımının daha sonraki yıllarda da devam ettiği savunulmuştur [54]. Betül Özden'in "Mut Definesi İçinde Yer Alan Yayınlanmamış Karamanoğlu Sikkeleri" adlı makalesinde 858 H tarihinde darp edilen sikkelerin gruplama yapmaya yarayacak farklılığın, noktalar olmayıp tarih şeridindeki rakamların onlar hanesinde yer alan semboller olduğunu fark ederek açıklamasıdır. Bu sembollerin Anadolu Selçuklu sikkelerinde sıkça karşılaştığımız divani rakamlar olduğunu belirtmiştir [55].

Yukarıdaki tarihsel bilgilerin ışığı altında burada sizlere konu ile ilgili beş adet önemli sikkeyi tanıtmak istiyorum.

Sikke No: 1, AR, Akçe, (UE-1497)
İshak Bey, Konya, H.869
0,89 gr. / 12 mm.



اسحاق بن ابراهيم بن
محمد بن قرمان ٨٩٦

Karaman oğlu Mehmed oğlu
İbrahim oğlu İshak 896 (869 olmalı)



خلد ملكه
ضرب قونيه

Mülkü (devleti) daim olsun
Konya'da basıldı

---

51 Ord. Prof. Dr. İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri. Ankara, 1988. s. 33-34.

52 Cüneyt Ölçer, Karamanoğulları Beyliği Madeni Paraları. İstanbul, 1982, s. 30.

53 Cüneyt Ölçer, age., s. 30.

54 Cüneyt Ölçer, age., s. 102.

55 Betül Özden, Mut Definesi İçinde Yer Alan Yayınlanmamış Karamanoğlu Sikkeleri. TND. Bülten No. 39/40. İstanbul, 2003. s. 68.

Sikke No:2, AR, Akçe, (UE-744)
Pir Ahmed, Konya, 870
0,85 gr. / 12 mm.





پیر احمد بن ابراهیم

بن قرمان

Karaman oğlu İbrahim
oğlu Pir Ahmed

خلد ملکه ۸۷۰

ضرب قونیه

Mülkü (devleti) daim olsun
870 (senesinde) Konya'da basıldı

Sikke No: 3, AR, Akçe, (UE-745)
Pir Ahmed, Konya, 870
0,88 gr. / 11 mm.





پیر احمد بن ابراهیم

بن قرمان

Karaman oğlu İbrahim
oğlu Pir Ahmed

خلد ملکه ۸۷۵

ضرب قونیه

Mülkü (devleti) daim olsun
870 (senesinde) Konya'da basıldı

Sikke No: 4, AR, Akçe, (UE-2338)
Pir Ahmed (Fatih adına), Konya, 870
0,78 gr. / 10 mm.





محمد بن مراد خان

عز نصره ۸٦٥

Murad Han oğlu Mehmed
Allah onu aziz yardımı ile galip kılsın
865

خلد ملکه ۸۷۵

ضرب قونیه

Mülkü (devleti) daim olsun
870 (senesinde) Konya'da basıldı

Sikke No: 5 AR, Akçe, (UE-2445)
Fatih Sultan Mehmed, Konya, 875
0,95 gr. / 12 mm.



محمد بن مراد خان

عز نصره ٨٧٥

Murad Han oğlu Mehmed
Allah onu aziz yardımı ile galip kılsın
875



خلد ملکه

ضرب قونیه

Mülkü (devleti) daim olsun
Konya'da basıldı

Sonuç olarak,

a- İshak Bey'in babasının ölümünden sonra, Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan'ın yardımıyla Konya'yı tekrar ele geçirmesi üzerine bastırmış olduğu 869 H tarihli sikkesinin hükümdarlığının bilinmesinin istemiş olabileceğini [56],
b- Pir Ahmed Bey'in dayısının oğlu olan Fatih Sultan Mehmed'in yardımıyla tekrar Konya'da tahta çıkması üzerine 869 H tarihli Konya sikkesini kestirmiş olabileceğini,
c- Pir Ahmed Bey'in 870 H Konya darplı sikkesini bağımsız Karaman beyi olduğunun dünyaya duyurulmuş olabileceğini,
d- Pir Ahmed Bey'in Fatih Sultan Mehmed adına 870 H Konya darplı sikkesinin de Osmanlılar'a bağlılığını ve minnet duygularını göstermek için bastırmış olabileceğini,
e- Fatih Sultan Mehmed'in 875 H Konya darplı akçesi ise Karaman Beyliği'nin Osmanlı idaresi altına girmiş olduğunun kesin bir belgesidir.

56 İsmail Günay Paksoy, Karamanoğulları Beyi Pir Ahmed'in 869 H Tarihli Gümüş Konya Sikkesi. TND Bülteni No. 31. İstanbul, 1992. s. 21-22.